

Posudek rigorózní práce

Autorka práce: Mgr. Denisa Zlatá

Název práce: Jazyk a jazykové menšiny

Místo a rok zpracování: Praha, FF UK, katedra kulturologie 2006.

Autor posudku: PhDr. Zdeněk Uherek, CSc.

Cílem práce Mgr. Denisy Zlaté je osvětlit vztah jazyka a kultury a představit jazyk jako kulturní fenomén v kontextu jeho působení v současném světě. Práce je rozdělena na tři části.

První část práce shrnuje obecné teze k problematice jazyka a schopnosti člověka hovořit. Autorka zde prezentuje poznatky o fyziologických dispozicích člověka užívat řeč, ať už z hlediska vlastností lidského mozku, či hlasových orgánů. Autorka se v této pasáži zabývá též názory jednotlivých badatelských škol, včetně diskuse mezi biologickými a kulturními deterministy.

Druhá část práce se věnuje otázce jazyka v současných společensko politických strukturách. Autorka jazyk představuje jako prvek lidské identity a jako součást etnických a národovotvorných procesů. Jazyk v této části práce vystupuje také jako faktor úspěšné nebo neúspěšné společenské integrace, akulturace či asimilace. Autorka studuje jednotlivé varianty soužití kultur s odlišnými jazyky, prověřuje od 19. století vytvářené modely.

Třetí část je nazvaná Společná kulturní identita versus jazyková diverzita. V této části se autorka věnuje multikulturalismu, problematice menšin a plurality jazyků, otázce jazykové politiky a politiky jazykové diverzity. Jedná se o citlivé téma týkající se otázek úřední řeči, jazyka institucionální komunikace, jazyka vyhlášek, jazyka vzdělávání apod. Závěr této části, který může být považován i za závěr celé práce, je nazván Diverzita jako paradigma, kde jazykovou problematiku zasazuje do širší diskuse na téma diverzity lidské společnosti. Prezentuje zde poněkud schématickou Grinovu symboliku čtyřlístku, který lze chápat jako konjunkci čtyř typů jazykových politik. Několikrát se zde objevuje pojem „řízení diverzity“, který je v současnosti široce diskutován stejně, jako nástroje k řízení diverzity vytvářené.

Práce je především teoretická, přes to se objevují i příklady z empirické praxe, které dokreslují, jak závažné téma je zde řešeno. V závěrečných pasážích například se autorka dotýká diskuse o jazykové diverzitě v Německu, kde autochtonní menšiny, jako Dánové nebo Frízové mají výraznější jazyková práva než například Turci, kterých je ovšem v Německu mnohem více než dříve jmenovaných. Diskusi nelze jednoduše ukončit konstatováním, že Turci jsou pracovní migrace už i proto, že je zde druhá generace Turků, kteří se v Německu narodili. Přitom francouzský příklad z posledních let jasně ukazuje, jak chybné je pokládat osoby narozené ve Francii za přistěhovalce jen proto, že se do Francie kdysi přistěhovali jejich rodiče.

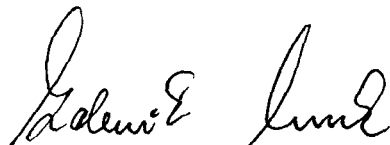
Autorka se tématem zabývá už řadu let a na práci je to dobře vidět. Je přehledná, jasně a logicky tříděná a uspořádaná, formulace jsou promyšlené, výběr literatury relevantní. Zařazené přílohy téma dále rozvíjejí. K práci nemám připomínky a následující otázky pokládám spíše proto, abych se mohl seznámit s autorčím názorem:

1. Na s. 69 se uvádí, že převládajícím názorem je, že diverzita je veřejným dobrem, i když velmi drahým. Já osobně bych si takovou formulaci nedovolil napsat, neboť se domnívám, že diverzita je v mnoha případech efektivní a někdy levnější než

homogenita. Může mi tedy autorka vysvětlit, z čeho tento názor pramení a jak lze argumentovat jeho oprávněnost?

2. Ochrana plurality jazyků na jedné straně zvýhodňuje, na druhé straně znevýhodňuje. Výuka v menšinovém jazyce v základním školství může pro dítě znamenat handicap při vyšším vzdělávání apod. Svět vědy a výzkumu preferuje univerzální komunikační kódy. Jaké řešení této tenze jazykové diverzity a univerzality vy osobně upřednostňujete?

Práci doporučuji k obhajobě.

PhDr. Zdeněk Uherek, CSc.
vedoucí práce